

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Суттєвим моментом функціонування підприємств в умовах переходу до ринкової економіки виступають зміни взаємовідносин між різними суб'єктами господарського комплексу. Підприємства з різними формами власності, які функціонують в умовах конкуренції як самостійні товаровиробники, все більш зацікавлені в завоюванні ринку і отриманні прибутку. В зв'язку з цим кожне з них повинно правильно орієнтуватися в складній обстановці ринку, безпомилково оцінювати виробничий і економічний потенціал, перспективи розвитку не тільки свого підприємства, але й можливих конкурентів. Основою достовірної і об'єктивної інформації про підприємство являється оцінка його фінансового стану.

Для оцінки фінансового стану підприємства дуже важливими є етапи розрахунку та аналізу фінансових коефіцієнтів. При цьому фінансовий стан підприємства характеризується системою показників, ієрархічно пов'язаних між собою. Визначення фінансових показників у вигляді коефіцієнтів групується на співвідношенні окремих статей звітності. Ці коефіцієнти можуть визначатися співвідношенням статей активу і пасиву балансу, та між показниками фінансових результатів і балансу.

З одного боку, чим більше показників використовуються для характеристики фінансового стану підприємства, тим більше надходить відомостей про його діяльність, що розширює можливості аналізу та управління фінансами підприємства. Проте, з іншого боку, багатозначність є серйозною перешкодою для одержання узагальнених даних про фінансовий стан підприємства та прийняття відповідних рішень.

В значній мірі цьому сприяє відсутність єдиної методики такої оцінки, а також граничних значень показників, які розглядаються. Розрахунки носять суб'єктивний характер, що приводить до відповідних диспропорцій в формуванні засобів підприємства і їх джерел. Це накладає певний відбиток на характер відносин підприємств з різними фінансовими інститутами, що в свою чергу, відбивається в процесі виробництва.

Викладене дозволяє зробити висновок про необхідність розробки методичних рекомендацій по оцінці фінансового стану підприємства.

Враховуючи досвід розвинених країн доцільно було б використати таку класифікацію показників аналізу фінансового стану.

Перша група - показники оцінки прибутковості господарської діяльності підприємства:

- загальна рентабельність підприємства;
- чиста рентабельність власного капіталу;
- загальна рентабельність основних фондів.

При аналізі прибутковості або рентабельності господарської діяльності необхідно одержати відповідь на питання: наскільки керівництво ефективно використовувало показані в балансі активи в цілому і їх окремі складові частини. Ефективність його роботи визначається співвідношенням чистого або валового прибутку, зумовленого різноманітними засобами, із сумою активів, використаних для одержання цього прибутку.

Друга група - показники оцінки ефективності управління підприємством:

- чистий прибуток на 1 грошову одиницю обороту;
- прибуток від реалізації продукції на 1 грошову одиницю реалізації продукції;
- загальний прибуток на 1 грошову одиницю реалізації продукції.

Показники оцінки ефективності управління підприємством засвідчують відношення результату виробничої діяльності до загального обсягу реалізації. Всі коефіцієнти показують, скільки прибутку припадає на одиницю реалізованої продукції.

Третя група - показники ділової активності:

- загальна капіталовіддача;
- віддача основних виробничих засобів і нематеріальних активів;
- оборотність усіх оборотних активів;
- оборотність запасів;
- оборотність дебіторської заборгованості;
- оборотність найліквідніших активів;

- оборотність власного капіталу.

Показники ділової активності підприємства фіксують швидкість оборотів різноманітних видів активів протягом аналізованого періоду і розраховуються шляхом розподілу прибутків від реалізації продукції на різноманітні види активів підприємства.

Четверта група - показники оцінки ліквідності підприємства:

- коефіцієнт покриття;
- коефіцієнт активності;
- коефіцієнт критичної оцінки;
- коефіцієнт маневреності;
- коефіцієнт суми боргу до власного капіталу;
- коефіцієнт забезпеченості боргу за рахунок активів.

Ліквідність підприємства являє собою ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у грошову форму відповідає терміну погашення зобов'язань. Чим менше необхідно часу для перетворення активу в грошову форму, тим вища його ліквідність. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів по активу, згрупованими за термінами їх погашення і розташованими у порядку зростання термінів.

П'ята група - показники оцінки ринкової економіки:

- коефіцієнт співвідношення ціни однієї акції до розміру прибутку на одну акцію;
- коефіцієнт виплат;
- прибуток на акцію;
- зростання ціни акції.

Коефіцієнти ринкової активності підприємства характеризують рух акцій підприємства на фондовому ринку. Це робиться на основі показників, що характеризують відношення ціни до прибутку на одну акцію, дивіденду до прибутку на акцію і чистого прибутку до кількості акцій. Беручи до уваги ці показники, інвестори вирішують питання про купівлю або продаж акцій, визначаються обсяги угод. Підприємство зацікавлене у зростанні вартості своїх акцій, повинне уважно стежити за станом і динамікою цих показників.

Шоста група - показники майнового стану підприємства:

- коефіцієнт зносу;
- коефіцієнт вибуття;
- коефіцієнт відновлення;
- фондомісткість.

У цьому поділі здійснюється аналіз ефективності використання основних фондів і загального майнового стану підприємства. Ефективне використання основних фондів - одна з головних умов забезпечення зниження витрат виробництва, зростання продуктивної праці і поліпшенні діяльності підприємства.

Розрахунок одиничних фінансових коефіцієнтів не є дуже складним і зараз проводиться на багатьох підприємствах. Але при здійсненні комплексної оцінки фінансового стану підприємства виникає багато проблем.

Формування системи одиничних показників і методики їх розрахунку пов'язане з виділенням найважливіших показників, що відбивають інтереси та цілі різних груп користувачів.

Аналіз нинішніх методик оцінки фінансового стану підприємств засвідчив, що в економічному змісті фінансові коефіцієнти групується за такими основними напрямками:

- оцінка рентабельності;
- оцінка ділової активності;
- оцінка ринкової стійкості;
- оцінка платоспроможності;
- оцінка ліквідності;
- оцінка ефективності управління.

Щодо цих характеристик серед спеціалістів склалася повна одноставність, проте щодо їхнього складу й алгоритмів розрахунків фінансових коефіцієнтів єдності немає. Нині в галузі аналізу фінансового стану ситуація має такий вигляд:

- кожна група включає від 5 до 20 різноманітних показників;
- однакові фінансові показники обчислюються різними методами;
- статті балансу та інших форм бухгалтерської звітності не обчищаються від регулюючих елементів;

- з одного й того ж фінансового коефіцієнта вказуються різні нормативні значення і межі змін. Це ускладнює проведення оцінки фінансового стану, знижуючи достовірність результатів.

З огляду на вищевикладене наводяться вимоги, яким повинна відповідати система фінансових коефіцієнтів із погляду ефективності оцінки фінансового стану підприємств.

1. Фінансові показники мають бути максимально інформованими, неуперечливими і давати цілісну картину стійкості фінансового стану підприємства.

2. В економічному змісті фінансові коефіцієнти повинні мати однакову спрямованість (позитивна кореляція, тобто зростання коефіцієнта означає поліпшення фінансового стану).

3. Для всіх показників мають бути зазначені числові нормативи мінімально задовільного рівня або діапазону змін.

4. Фінансові коефіцієнти мають давати можливість проводити оцінку підприємства як у просторі (тобто в порівнянні з іншими підприємствами), так і в часі (за ряд періодів). Якщо використовується новий показник державної статистичної звітності його значення на попередні періоди приймаються як нормативні.

Слід зазначити, що оцінка фінансових коефіцієнтів підприємства проводиться на їхній основі досить важко екстраполювати його майбутній розвиток, фінансовий стан є найважливішою характеристикою діяльності підприємства, визначає його конкурентоспроможність, служить основою для прийняття інвестиційних рішень і програм із реструктуризації. Як вже було зазначено раніше, стійке фінансове становище є результатом ефективного управління економічним механізмом виробництва, що враховує всі чинники життєздатності підприємства.

Теорія аналізу фінансів, підприємництва розглядає поняття "стійке фінансове становище" не лише як якісну характеристику його фінансів, а й як кількісне вимірне явище. Цей принциповий висновок дає змогу сформулювати загальні принципи побудови науково обґрунтованої методики оцінки фінансового стану, рентабельності й ділової активності підприємства незалежно від форм його власності й виду діяльності.